

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 2697/08**, rješavajući apelaciju **Nade Antić**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Miodrag Simović, predsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Seada Palavrić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Zlatko M. Knežević, sudac

na sjednici održanoj 12. listopada 2011. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Nade Antić**.

Utvrdjuje se povreda članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukida se Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj 118-0-Rev-06-001 030 od 4. srpnja 2008. godine.

Predmet se vraća Vrhovnom sudu Republike Srpske koji je dužan po žurnom postupku donijeti novu odluku, sukladno članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Vrhovnom sudu Republike Srpske da, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke, obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama u svrhu provedbe ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Nada Antić (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Ribnika, koju zastupa Luka Vulin, odvjetnik iz Mrkonjić Grada, podnijela je 5. rujna 2008. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 118-0-Rev-06-001 030 od 4. srpnja 2008. godine i Presude

Okružnog suda u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj Gž-585/05 od 13. srpnja 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Okružnog suda i Sakiba Tabakovića, kao druge strane u postupku (u daljnjem tekstu: tuženi), zatraženo je 16. listopada 2008. godine da dostave odgovor na apelaciju.

3. Vrhovni sud je dostavio odgovor na apelaciju 22. listopada 2008. godine, a Okružni sud 31. listopada 2008. godine. Tuženi nije dostavio odgovor na apelaciju.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Vrhovnog suda i Okružnog suda su dostavljeni apelantici 12. ožujka 2009. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičinih navoda i dokumenata podastrih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Presudom Osnovnog suda u Gradišci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj P-598/02 od 23. prosinca 2004. godine utvrđeno je da je apelantica suvlasnik sa dijelom 1/2 na dvosobnom stanu, površine 64,94 m², koji se nalazi u Gradišci, ulica Vidovdanska 75, broj 49 (u daljnjem tekstu: predmetni stan), pa je tuženi dužan prihvatiti da se apelantica uknjiži kao suvlasnik s dijelom 1/2 na predmetnom stanu, pod prijetnjom prinudne uknjižbe. Također, tuženi je obvezan apelantici, temeljem stjecanja u braku, isplatiti iznos od 7.099,85 KM, što predstavlja 1/8 vrijednosti kuće upisane u p.l. broj 2025 k.o. Gradiška – selo, dok je u preostalom dijelu, preko dosuđenog iznosa, apelantičin tužbeni zahtjev odbijen. Tuženi je obvezan apelantici naknaditi troškove parničnoga postupka u iznosu od 3.228,00 KM.

7. U obrazloženju presude Osnovni sud je naveo kako je tijekom postupka utvrđeno da su apelantica i tuženi 20. veljače 1982. godine zaključili brak, da su u to vrijeme oboje bili uposleni u Poduzeću "Standard" Gradiška, te da je Rješenjem toga poduzeća broj 02-5607/82 od 15. srpnja 1982. godine predmetni stan dodijeljen tuženome na korištenje (u obrazloženju presude je navedeno da je stan dodijeljen apelantici, što je očevidna greška, što je potvrdio i Osnovni sud u dopisu dostavljenom Ustavnom sudu 27. rujna 2011. godine). Osnovni sud je dalje naveo kako je utvrđeno da je Presudom toga suda broj P-305/91 od 15. listopada 1991. godine rastavljen brak između apelantice i tuženoga. Dalje, Osnovni sud je naveo kako su tuženi i "Standard" a.d. Gradiška zaključili Ugovor o otkupu stana, koji je ovjeren pod brojem Ov. br. I-2245/2002 od 23. srpnja

2002. godine, na temelju kojega je tuženi otkupio predmetni stan uz otkupnu cijenu od 3.313,91 KM. Također, Osnovni sud je naveo kako je apelantica pokrenula vanparnični postupak radi određivanja nositelja stanarskoga prava na predmetnome sudu, koji je Rješenjem toga suda broj R-179/2002 od 25. studenoga 2002. godine obustavljen, budući da ga je tuženi već otkupio. Pored toga, Osnovni sud je naveo kako je utvrđeno da su apelantica i tuženi tijekom braka započeli izgradnju kuće u Gradišci, koju je tuženi prodao nakon rastave braka.

8. Imajuću i vidu navedeno, Osnovni sud je ukazao kako je u konkretnom slučaju među parničnim strankama prijeporno pripada li apelantici, temeljem stjecanja tijekom braka, pravo na 1/2 predmetnog stana, te ima li pravo na isplatu 1/2 vrijednosti kuće koja je prodana, kao i koliki je doprinos svake parnične stranke u stjecanju zajedničke imovine.

9. Glede apelantičinoga zahtjeva kojim je tražila utvrđenje da je suvlasnik sa dijelom 1/2 na predmetnom stanu, Osnovni sud je naveo kako je predmetni stan stečen tijekom braka između apelantice i tuženoga, temeljem njihovoga rada u Poduzeću "Standard" Gradiška gdje su oboje bili uposleni u vrijeme dodjele stana na korištenje, te da stoga predstavlja njihovu zajedničku imovinu. Pri tome, Osnovni sud je naveo kako je imao u vidu odredbe članka 19. stavak 2. Zakona o stambenim odnosima kojima je propisano da, ako je ugovor o korištenju stana zaključio jedan od bračnih drugova koji živi u zajedničkom kućanstvu, nositeljem stanarskoga prava smatra se i drugi bračni drug. Također, Osnovni sud je naveo kako je odredbama članka 10. stavak 2. Zakona o privatizaciji državnih stanova propisano da, ako stanarsko pravo imaju bračni drugovi, pravo na otkup stana imaju zajednički, a jedan od njih uz suglasnost drugoga. Osnovni sud je ukazao da je u konkretnom slučaju apelantici, zbog rastave braka, bilo onemogućeno da zajedno s tuženim otkupi predmetni stan. Također, Osnovni sud je ukazao da je otkupna cijena predmetnoga stana, koja je utvrđena pod posebnim pogodnostima propisanim zakonom, iznosila 3.313,91 KM, a da je stvarna tržišna cijena predmetnog stana višestruko veća. S obzirom na navedeno, Osnovni sud je zaključio da je apelantica suvlasnik 1/2 predmetnog stana, a da tuženi ima pravo da temeljem otkupne cijene predmetnoga stana postavi obligaciono-pravni zahtjev, što nije učinio, te da to i nije predmet ovoga postupka.

10. Glede apelantičinoga zahtjeva, kojim je tražila da se tuženi obaveže isplatiti joj 28.150,00 KM na ime 1/2 vrijednosti predmetne kuće koja je prodana, Osnovni sud je naveo kako je, sukladno odredbama članka 127. Zakona o parničnom postupku, ocijenio da udio tuženoga u zajednički stečenoj imovini iznosi 2/3, dok apelantičin udio iznosi 1/3. Navedeni zaključak Osnovni sud je obrazložio navodima da je utvrdio kako su apelantica i tuženi ostvarili plaće u vrijeme trajanja bračne zajednice do prestanka radnog odnosa apelantice u Poduzeću „Standard“ u omjeru

52,54 : 47,36 u korist apelantice, uračunavajući i otpremninu koju je apelantica primila prilikom prestanka radnog odnosa; da je na temelju nalaza i mišljenja vještaka financijske struke utvrđeno da je vrijednost nedovršenog stambenog objekta „sa lokacijom“ u vrijeme prestanka braka između apelantice i tuženog iznosila 56.299,55 KM, ali da se ta vrijednost umanjuje za iznos od 35.000,00 KM, koji je otac tuženog darovao tuženome i koji predstavlja posebnu imovinu tuženoga, tako da vrijednost zajednički stečene imovine u izgradnji predmetne kuće iznosi 21.299,55 KM; da je kao poseban doprinos apelantice imao u vidu da parnične stranke nisu imale zajedničke djece, ali da se apelantica starala o zajedničkom kućanstvu i njihovoj djeci iz prethodnih brakova. Osnovni sud je zaključio da je doprinos tuženoga u stjecanju zajedničke imovine očevito veći nego doprinos apelantice, što proizlazi iz činjenice da su parnične stranke istodobno gradile kuću, kupili automobile i živjeli natprosječnim standardom u odnosu na sredinu, što sigurno ne bi mogli osigurati samim plaćama iz radnoga odnosa, a što je rezultat uspješnog dodatnog honorarnog rada tuženoga u njegovoj bravarskoj radionici. Dodatni honorarni rad tuženoga potvrđuju i saslušani svjedoci, što ne pobija ni apelantica, ali stranke nisu izvele dokaze kojima bi se utvrdila točna visina prihoda odnosno doprinosa tuženoga po toj osnovi. Zbog navedenoga, po ocjeni Osnovnog suda, u smislu članka 127. ZPP-a, udio tuženoga u zajednički stečenoj imovini iznosi 2/3, a udio apelantice 1/3.

11. Imajući u vidu udio parničnih stranaka u zajednički stečenoj imovini, Osnovni sud je zaključio da tuženome pripada 14.199,70 KM, a apelantici 7.099,85 KM, što u odnosu na ukupnu vrijednost objekta iznosi 1/8 te vrijednosti.

12. Odlučujući o prizivima apelantice i tuženoga protiv prvostupanjske presude, Okružni sud je donio Presudu broj Gž-585/05 od 13. srpnja 2006. godine kojom je prizive djelomično uvažio tako što je, uvažavajući apelantičin priziv, prvostupanjsku presudu preinačio u odbijajućem dijelu, tako što je obvezao tuženog da apelantici, temeljem stjecanja u braku, umjesto dosuđenoga iznosa od 7.099,85 KM isplati iznos od 18.766,50 KM na ime 1/3 vrijednosti predmetne kuće, a uvažavajući priziv tuženoga, prvostupanjsku presudu preinačio u dosuđujućem dijelu, tako što je odbio apelantičin zahtjev kojim je tražila utvrđivanje da je suvlasnik s dijelom 1/2 na predmetnome stanu. Tuženi je obvezan apelantici naknaditi troškove parničnoga postupka u iznosu od 854,00 KM, umjesto iznosa od 3.228,00 KM, dok su u preostalom dijelu prizivi odbijeni.

13. U obrazloženju presude Okružni sud je naveo kako je odredbama članka 269. Porođičnog zakona propisano da imovina bračnih supružnika može biti posebna i zajednička. U svezi s tim, Okružni sud je naveo da je prvostupanjski sud zaključio da predmetni stan predstavlja zajedničku imovinu apelantice i tuženoga jer je stečen tijekom braka između apelantice i tuženoga,

te da okolnost da je tuženi otkupio predmetni stan ne utiče na činjenicu da je on njihova zajednička imovina na kojoj su apelantica i tuženi suvlasnici s dijelovima 1/2. Međutim, po mišljenju Okružnog suda, pogrešan je zaključak prvostupanjskog suda da predmetni stan, koji je otkupio tuženi nakon rastave braka, predstavlja zajedničku imovinu apelantice i tuženoga. Naime, Okružni sud je naveo da je neprijeporno da su apelantica i tuženi bili u braku 11 godina, te da su se razveli na temelju Presude Osnovnog suda broj P-305/91 od 15. listopada 1991. godine, koja je postala pravomoćna 16. studenoga 1991. godine. Stoga, po mišljenju Okružnog suda, predmetni stan koji je tuženi otkupio nakon pravomoćnosti odluke o rastavi braka ne predstavlja zajedničku imovinu apelantice i tuženoga, već imovinu tuženoga koji je stan otkupio. S obzirom na to, Okružni sud je naveo kako apelantica nema pravo na stvarno-pravni zahtjev glede predmetnoga stana, te je stoga odbio apelantičin zahtjev u dijelu u kojemu je tražila utvrđivanje da je suvlasnik predmetnoga stana s dijelom 1/2.

14. Nadalje, glede apelantičinoga zahtjeva kojim je tražila da se tuženi obaveže isplatiti joj određeni novčani iznos na ime 1/2 vrijednosti predmetne kuće, koja je prodana trećoj osobi, Okružni sud je naveo kako je prvostupanjski sud izveo pravilan zaključak da apelantov udio u toj imovini iznosi 2/3, a da apelantičin udio iznosi 1/3. Međutim, Okružni sud je naveo da je prvostupanjski sud pogrešno postupio kada je utvrđenu vrijednost predmetne kuće umanjio za iznos od 35.000,00 KM. Naime, Okružni sud je naveo da je odredbama članka 270. stavak 6. Porodičnog zakona propisano da darovi trećih osoba učinjeni tijekom braka ulaze u zajedničku imovinu bez obzira koji ih je bračni drug primio ukoliko drugačije ne proizlazi iz namjene dara ili se iz okolnosti u momentu davanja dara može zaključiti da je darodavac želio učiniti dar samo jednom od bračnih supružnika. S obzirom da u predmetnome spisu ne postoji materijalni dokaz da je otac tuženoga učinio dar isključivo tuženome, Okružni sud je zaključio kako apelantici pripada iznos od 18.766,50 KM, što predstavlja 1/3 vrijednosti predmetne kuće u momentu prestanka bračne zajednice.

15. Vrhovni sud je, odlučujući o revizijama apelantice i tuženoga, donio Presudu broj 118-0-Rev-06-001 030 od 4. srpnja 2008. godine kojom je revizije odbio.

16. U obrazloženju presude Vrhovni sud je naveo da je odredbama članka 272. stavak 1. Porodičnog zakona propisano da svakom od bračnih supružnika pripada po 1/2 zajedničke imovine. Međutim, Vrhovni sud je ukazao kako je, da bi se udovoljilo takvom zahtjevu, potrebno, prije svega, utvrditi predstavlja li imovina zbog koje se vodi spor zajedničku imovinu. Naime, Vrhovni sud je naveo da bi imovina bila zajednička imovina bračnih supružnika, u smislu odredaba članka 270. stavak 5. Porodičnog zakona, potrebno je dokazati da je stečena tijekom bračne zajednice, te da je njezino stjecanje rezultat zajedničkog rada i doprinosa bračnih supružnika. U svezi s tim,

Vrhovni sud je naveo da su apelantica i tuženi bili sunositelji stanarskoga prava na predmetnome stanu u smislu odredaba članka 19. stavak 2. Zakona o stambenim odnosima. Pri tome, Vrhovni sud je ukazao kako stanarsko pravo obuhvaća *sui generis* vlasničke interese koji predstavljaju ekonomsku vrijednost, slijedom čega su oba bračna supružnika, dodjelom predmetnoga stana na korištenje, stekla jednako "imovinsko" pravo na tome stanu, ali koje nije neograničeno.

17. Vrhovni sud je naveo kako je apelantica prestala koristiti predmetni stan nakon faktičkog prekida bračne zajednice, a tuženi nakon izbijanja ratnih sukoba, te kako je on nakon toga dobio status napuštenog stana u smislu odredaba članka 1. stavak 2. Zakona o prestanku primjene Zakona o korištenju napuštene imovine (u daljnjem tekstu: Zakon o prestanku primjene). U svezi s tim, Vrhovni sud je naveo kako je odredbama članka 16. stavak 1. Zakona o prestanku primjene propisano da je krajnji rok za podnošenje zahtjeva za vraćanje stana u posjed 19. travanj 2000. godine. Također, Vrhovni sud je naveo kako je odredbama članka 16. stavak 2. Zakona o prestanku primjene propisano da, ukoliko nositelj stanarskoga prava u roku koji je naveden u prethodnom stavu, nadležnom upravnom organu, odnosno nadležnom sudu ili Povjerenstvu, ne podnese zahtjev za provedbu odluke Povjerenstva u roku koji je naveden u Zakonu o izvršenju odluka Povjerenstva za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica, prestaje mu stanarsko pravo. Vrhovni sud je istaknuo da je neprijeporno da je tuženi podnio zahtjev za povrat predmetnoga stana u posjed u zakonskome roku, da mu je stan vraćen u posjed, te da ga je otkupio u postupku privatizacije državnih stanova. S druge strane, Vrhovni sud je ukazao kako apelantica, kao sunositelj stanarskoga prava na predmetnome stanu, nije tražila vraćanje stana u posjed. Naime, Vrhovni sud je ukazao kako apelantica do 2002. godine, kada je pokrenula izvanparnični postupak radi određivanja nositelja stanarskoga prava na predmetnome stanu, nije poduzela nijednu radnju kojom bi ostvarila prava koja su proizlazila iz njezinoga svojstva sunositelja stanarskoga prava.

18. Imajući u vidu navedeno, Vrhovni sud je zaključio da je protekom roka propisanog odredbama članka 16. stavak 1. Zakona o prestanku primjene apelantici prestalo stanarsko pravo na predmetnome stanu sukladno odredbama članka 16. stavak 2. navedenoga Zakona, a time i svako imovinsko pravo na tome stanu koje je mogla ostvariti temeljem svojstva sunositelja stanarskoga prava. Pri tome, Vrhovni sud je istaknuo kako je rok za podnošenje zahtjeva za vraćanja stana u posjed iz članka 16. stavak 1. Zakona o prestanku primjene materijalno-pravni, prekluzivni rok čijim se propuštanjem gubi pravo na poduzimanje određene radnje, te kako taj propust dovodi do gubitka samoga prava u materijalnom smislu. S obzirom na to, Vrhovni sud je zaključio kako je apelantici stanarsko pravo na predmetnome stanu prestalo *ex lege* protekom propisanog roka, a ono se ne može ponovno konstituirati sudskom odlukom. S druge strane, Vrhovni sud je naveo kako je

tuženi ostvario svoje pravo temeljem svojstva sunositelja stanarskoga prava, kao rastavljeni bračni supružnik, te otkupio predmetni stan, zbog čega taj stan više ne predstavlja zajedničku imovinu apelantice i tuženoga.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

19. Apelantica se žali da joj je pobijanim odlukama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), kao i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvencije. Apelantica smatra da su pobijane presude utemeljene na pogrešnoj primjeni materijalnoga prava, te kako su u cjelini nepravične jer su Okružni sud i Vrhovni sud u konkretnom slučaju proizvoljno primijenili odredbe Zakona o stambenim odnosima, Zakona o otkupu stanova, Porodičnog zakona, ZPP-a i Zakona o prestanku primjene. Apelantica navodi kako stanarsko pravo kao "imovinsko pravo" prestaje protekom vremena do kojega se mogao podnijeti zahtjev za povrat stana u smislu relevantnih odredaba Zakona o prestanku primjene. Međutim, apelantica navodi da su ona i tuženi bili u imovinskoj zajednici u kojoj imovinski odnosi nisu bili raspravljeni, te da stoga treba smatrati da je, zbog toga što je tuženi pravodobno podnio zahtjev za povrat stana, taj je zahtjev podnijela i apelantica. Naime, apelantica navodi da glede zahtjeva za povrat stana kod neraspravljenih imovinskih odnosa nije bitno je li brak rastavljen ili nije, te da je glede podnošenja zahtjeva za povrat stana dovoljno da jedan od bračnih drugova ili bivših bračnih drugova podnese takav zahtjev. S obzirom na to, apelantica smatra kako je ugovor o otkupu predmetnoga stana, koji je zaključio tuženi, ništav preko dijela 1/2 koliko iznosi njezin suvlasnički dio na predmetnome stanu. Također, apelantica navodi kako je i odluka o troškovima postupka nezakonita, bez posebnog obrazlaganja tih navoda.

b) Odgovor na apelaciju

20. U odgovoru na apelaciju Vrhovni sud je naveo kako ostaje kod činjeničnih i pravnih zaključaka sadržanih u obrazloženju svoje odluke. Vrhovni sud je ukazao na to da je apelantica prestala koristiti predmetni stan 1991. godine, nakon rastave braka s tuženim, te da je za sve vrijeme, do podnošenja tužbe u predmetnoj pravnoj stvari, stambene potrebe ostvarivala na drugom mjestu. Vrhovni sud je istaknuo da apelantica nije tražila povrat predmetnoga stana u posjed, te da je stoga na njemu izgubila stanarsko pravo na temelju odredaba članka 16. stavak 2. Zakona o prestanku primjene. Pri tome, Vrhovni sud je naveo kako činjenica da je tuženi podnio zahtjev u

zakonskom roku, te ostvario pravo na povrat predmetnoga stana, ne koristi apelantici, budući da ona i tuženi nakon rastave braka nisu više ni u kakvoj pravnoj zajednici. Vrhovni sud je istaknuo kako apelantica nakon rastave braka, niti kasnije, nije podnosila zahtjeve u svezi s ostvarivanjem bilo kakvoga prava na predmetnome stanu, ni u odnosu na tuženoga, a ni u odnosu na osobe koje su ga, nakon što ga je tuženi napustio, koristile. Nadalje, Vrhovni sud je ukazao kako protek vremena, u izvjesnim situacijama (kao u predmetnoj), ima karakter pravne činjenice koja uzrokuje, nekad stjecanje, a nekad gubitak određenih prava. Naime, Vrhovni sud je naveo da se uvijek dugotrajna neaktivnost (u konkretnom slučaju se radi o razdoblju od 11 godina u kojemu apelantica nije koristila predmetni stan, niti je bilo kojom pravnom radnjom zatražila ostvarenje prava na tom stanu) titulara nekog prava izjednačavala s gubitkom interesa da se to pravo ostvari i sankcionirala gubitkom toga prava u materijalnom smislu. S obzirom na navedeno, Vrhovni sud je predložio da se apelacija odbije kao neutemeljena.

21. U odgovoru na apelaciju Okružni sud je naveo kako je pobijana odluka toga suda utemeljena na pravilno i potpuno utvrđenom činjeničnom stanju, te pravilnoj primjeni materijalnog prava. S obzirom na to, Okružni sud je predložio da se apelacija odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

22. U **Porodičnom zakonu** ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 54/02) relevantne odredbe glase:

Član 269.

Imovina bračnih supružnika može biti posebna i zajednička.

Član 270. stav 5.

Imovina koju su bračni supružnici stekli radom tokom bračne zajednice, kao i prihodi iz te imovine, čine zajedničku imovinu.

Član 272. stav 1.

Svakome od bračnih supružnika pripada po jedna polovina zajedničke imovine.

23. U **Zakonu o stambenim odnosima** ("Službeni list SRBiH" br. 14/84, 12/87 i 36/89 i "Službeni glasnik Republike Srpske" br. 19/93, 22/93, 12/99 i 31/99) relevantne odredbe glase:

Član 19. st. 1. i 2.

Nosilac stanarskog prava na istom stanu može biti samo jedno lice.

Ako je ugovor o korištenju stana zaključio jedan od bračnih drugova koji žive u zajedničkom domaćinstvu, nosiocem stanarskog prava smatra se i drugi bračni drug.

Član 20. stav 1.

Ako se u slučaju razvoda braka raniji bračni drugovi, koji su zajednički nosioci stanarskog prava, ne sporazumiju koji će od njih ostati nosilac stanarskog prava o tome, po zahtjevu jednog od njih, odlučuje nadležni sud u vanparničnom postupku, vodeći računa o stambenim potrebama oba bračna druga, njihove djece i drugih lica koja zajedno s njima stanuju, o razlozima iz kojih je brak razveden, kao i o drugim socijalnim okolnostima.

24. U **Zakonu o prestanku primjene Zakona o korištenju napuštene imovine** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 38/98, 12/99, 31/99, 38/99, 65/01, 13/02, 64/02, 39/03 i 96/03) relevantne odredbe glase:

Član 14. st. 1. i 2.

Nosilac stanarskog prava na napuštenom stanu ili član njegovog porodičnog domaćinstva, definisan u članu 6. ZOSO-a (u daljnjem tekstu: nosilac stanarskog prava), ima pravo da se vrati u stan u skladu sa Aneksom 7. Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Odredbe ovog Zakona se primjenjuju na sve stanove koje su korisnici napustili između 30. aprila 1991. i 19. decembra 1998. godine, bez obzira na to da li je stan bio proglašen napuštenim ili ne. [...]

Lice koje je napustilo svoj stan u periodu između 30. aprila 1991. godine i 19. decembra 1998. godine smatra se izbjeglicom ili raseljenim licem u skladu s Aneksom 7 Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, s pravom povratka u taj stan bez obzira na okolnosti pod kojima ga je napustilo.

Član 15. stav 1.

Nosilac stanarskog prava iz člana 14. stav 1. ovog Zakona ima pravo da podnese zahtjev za vraćanje stana u posjed.

Član 16. st. 1. i 2.

Zahtjev za vraćanje stana u posjed može se podnijeti u roku od šesnaest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Ukoliko nosilac stanarskog prava ne podnese zahtjev u roku navedenom u prethodnom stavu nadležnom upravnom organu, nadležnom sudu ili Komisiji, odnosno zahtjev za izvršenje odluke Komisije u roku navedenom u Zakonu o izvršenju odluka Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 31/99, 2/00, 39/00 i 65/01), stanarsko pravo mu prestaje.

25. U **Zakonu o privatizaciji državnih stanova** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 11/00, 18/01, 35/01 i 47/02) relevantne odredbe glase:

1. Pravo na otkup stana

Član 10. st. 1. i 2.

Pravo na otkup stana ima nosilac stanarskog prava.

Ako stanarsko pravo imaju bračni drugovi, pravo na otkup stana imaju zajednički, a jedan od njih uz saglasnost drugog.

VI. Dopustivost

26. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

27. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojega je koristio.

28. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 118-0-Rev-06-001 030 od 4. srpnja 2008. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, pobijanu je presudu apelantica primila 21. srpnja 2008. godine, a apelacija je podnesena 5. rujna 2008. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očevidno (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojega apelacija nije dopustiva.

29. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, te članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

30. Apelantica pobija navedene presude Vrhovnog suda i Okružnog suda, tvrdeći da joj je tim presudama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, te pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

31. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode ovog članka, stavak 2., što uključuje:

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke.

32. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1) Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

33. Ustavni sud, prije svega, opaža kako se predmetni postupak odnosi na diobu bračne tečevine, odnosno u konačnici na utvrđivanje prava suvlasništva, dakle, na spor privatnih osoba, koji se tiče imovinskoga prava. Prema praksi Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud), koju podržava i Ustavni sud, sporovi između privatnih osoba koji se tiču imovinskih prava uvijek spadaju u građanska prava, te se stoga na njih primjenjuju i standardi koje propisuje članak 6. stavak 1. Europske konvencije (vidi Europski sud, *Pretto protiv Italije*, presudu od 8. prosinca 1983. godine).

34. U konkretnom slučaju, apelantica smatra kako su Vrhovni sud i Okružni sud, pri donošenju svojih odluka, pogrešno primijenili materijalno pravo, te na taj način prekršili njezino pravo na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije. U svezi s tim Ustavni sud, prije svega, ukazuje da prema praksi Europskog suda i Ustavnog suda, zadaća ovih sudova nije preispitivanje zaključaka redovitih sudova glede činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (vidi Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije mjerodavan supstituirati redovite sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je općenito zadaća redovitih sudova ocijeniti činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadaća Ustavnog suda je ispitati je li eventualno došlo do

povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska.

35. Ustavni sud se, dakle, prema navedenome stavu, može iznimno, kada ocijeni da je u određenom postupku redoviti sud proizvoljno postupao kako u utvrđivanju činjenica, tako i u primjeni relevantnih pozitivno-pravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. travnja 2005. godine, stavak 26), upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivno-pravne propise. U kontekstu navedenoga Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao da očevidna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka jednom pravičnom postupku (vidi Odluku Ustavnog suda *AP 1293/05* od 12. rujna 2006. godine, točka 25. i dalje). Stoga će Ustavni sud u konkretnom slučaju, s obzirom na pitanja koja apelantica problematizira, a koja se isključivo odnose na pobijane odluke u dijelu kojim je odlučivano o predmetnome stanu (jer iz navoda apelacije proizlazi da apelantica ne pobija odluke u dijelu u kojemu je tuženi obvezan isplatiti određeni novčani iznos na ime 1/3 vrijednosti predmetne kuće stečene u braku), ispitati je li pobijana odluka Vrhovnog suda utemeljena na proizvoljnoj primjeni materijalnoga prava.

36. Ustavni sud opaža kako je Vrhovni sud svoju odluku, kojom je u konačnom odbijen apelantičin zahtjev kojim je tražila utvrđivanje da je suvlasnica sa dijelom 1/2 na predmetnome stanu, utemeljeno na odredbama članka 16. st. 1. i 2. Zakona o prestanku primjene. Naime, Vrhovni sud je obrazložio kako je apelantica, kao jedan od nositelja stanarskoga prava, propustila podnijeti zahtjev za povrat predmetnog stana u posjed u roku koji je propisan odredbama članka 16. stavak 1. Zakona o prestanku primjene, te da joj je protekom tog roka prestalo stanarsko pravo na predmetnom stanu sukladno odredbama članka 16. stavak 2. Zakona o prestanku primjene. Također, Vrhovni sud je obrazložio da je tuženi, s druge strane, podnio zahtjev za povrat stana u posjed u zakonskome roku, te da je otkupio predmetni stan, tako da taj stan više ne predstavlja zajedničku imovinu apelantice i tuženoga.

37. Ustavni sud, prije svega, ukazuje da je odredbama članka 19. st. 1. i 2. Zakona o stambenim odnosima propisano kako nositelj stanarskoga prava na istome stanu može biti samo jedna osoba, s tim da ako je ugovor o korištenju stana zaključio jedan od bračnih drugova koji žive u zajedničkom kućanstvu, nositeljem stanarskoga prava smatra se i drugi bračni drug. Dakle, iz navedenih zakonskih odredaba jasno proizlazi da su apelantica i tuženi, kao bračni drugovi, bili zajednički nositelji stanarskoga prava na predmetnome stanu. Međutim, Ustavni sud opaža kako su se tijekom 1991. godine apelantica i tuženi razveli, te kako se apelantica, prema navodima iz

pobijanih presuda, iselila iz predmetnoga stana. Nasuprot tome, Ustavni sud podsjeća kako je odredbama članka 20. stavak 1. Zakona o stambenim odnosima propisano da, ako se u slučaju rastave braka raniji bračni drugovi, koji su zajednički nositelji stanarskog prava, ne sporazumiju koji će od njih ostati nositelj stanarskog prava, o tome, po zahtjevu jednoga od njih, odlučuje nadležni sud u izvanparničnom postupku. U svezi s tim, Ustavni sud opaža kako se apelantica i tuženi, nakon rastave braka, nisu sporazumjeli o tome tko će od njih ostati nositelj stanarskoga prava, niti su pokrenuli postupak pred mjerodavnim sudom radi određivanja nositelja stanarskoga prava na predmetnome stanu u smislu navedenih zakonskih odredaba. Dakle, tijekom 1991. godine, nakon rastave braka, apelantica i tuženi su i dalje bili zajednički nositelji stanarskoga prava na predmetnome stanu. Ustavni sud opaža kako je nakon toga, tijekom 1992. godine, i tuženi napustio predmetni stan, zbog ratnih sukoba u Bosni i Hercegovini, tako da je nastala nova pravna situacija u svezi s predmetnim stanom, koja je regulirana relevantnim odredbama Zakona o prestanku primjene. U svezi s tim, Ustavni sud ukazuje kako je odredbama članka 14. stavak 1. Zakona o prestanku primjene propisano *da nositelj stanarskog prava na napuštenom stanu ili član njegovog obiteljskog kućanstva* ima pravo vratiti se u stan sukladno Aneksu 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Opći okvirni sporazum). Također, Ustavni sud ukazuje kako je odredbama članka 15. stavak 1. navedenoga Zakona propisano da nositelj stanarskoga prava iz članka 14. stavak 1. ovoga Zakona ima pravo podnijeti zahtjev za vraćanje stana u posjed. Po mišljenju Ustavnog suda, navedene zakonske odredbe nikako ne upućuju na zaključak da su zajednički nositelji stanarskoga prava ili svi članovi obiteljskoga kućanstva nositelja stanarskoga prava bili dužni podnijeti pojedinačne zahtjeve za povrat u posjed jednoga određenog stana. Oprečno tumačenje navedene odredbe bi značilo da su za sve stanove koji se smatraju napuštenim zahtjeve trebali podnijeti i nositelji stanarskog prava i članovi obiteljskoga kućanstva, što je neprihvatljivo, niti je, tumačeći predmetni Zakon u cjelini, to bila namjera zakonodavca. Upravo oprečno tome, tumačeći odredbe navedenoga Zakona i njegovo pozivanje na Aneks 7 Općeg okvirnog sporazuma, neprijeporna je namjera zakonodavca omogućiti povratak svim osobama koje su svoje stanove napustile u prijepornome razdoblju (između 30. travnja 1991. godine do stupanja na snagu tog Zakona 19. prosinca 1998. godine). Nadalje, jezičnim tumačenjem navedenih odredbi neprijeporno je da se podnošenjem jednog zahtjeva za povrat (neovisno je li taj zahtjev podnio nositelj stanarskog prava ili član kućanstva) štiti stan kao cjelina. Stoga, budući da je Vrhovni sud utvrdio da je apelantica predmetni stan napustila u prijepornome razdoblju, Ustavni sud smatra kako je potpuno arbitraran zaključak Vrhovnog suda da je apelantica, neovisno od tuženoga, bila dužna podnijeti zahtjev za povrat u posjed predmetnoga stana na kojemu su apelantica i tuženi bili zajednički nositelji stanarskoga prava. S obzirom na to, Ustavni sud smatra

kako je Vrhovni sud, zaključujući da je apelantici prestalo stanarsko pravo u smislu odredaba članka 16. stavak 2. Zakona o prestanku primjene, očividno arbitrarno primijenio relevantne odredbe Zakona o prestanku primjene tako da je apelantica, oprečno navedenim zakonskim odredbama, kao i oprečno postupanju nadležnih organa uprave (koji u smislu odredbi navedenog Zakona odlučuju o zahtjevima za povrat stanova), neovisno o činjenici da je tuženi podnio zahtjev za povrat (kao apelantičin bivši suprug), također trebala podnijeti zahtjev za povrat stana.

38. Potom, Ustavni sud opaža kako je Vrhovni sud obrazložio da je tuženi otkupio predmetni stan, te kako taj stan više ne predstavlja zajedničku imovinu apelantice i tuženoga. U svezi s tim, Ustavni sud ukazuje da je odredbama članka 10. st. 1. i 2. Zakona o privatizaciji državnih stanova propisano da pravo na otkup stana ima nositelj stanarskoga prava, s tim da ako stanarsko pravo imaju bračni drugovi, pravo na otkup stana imaju zajednički, a jedan od njih uz suglasnost drugog. Ustavni sud opaža kako je tuženi, oprečno navedenim zakonskim odredbama, samostalno otkupio predmetni stan bez suglasnosti apelantice koja je zajedno s njim bila nositelj stanarskog prava na predmetnom stanu. Međutim, budući da "otkup stana" nije bio predmetom sudskoga postupka u kojemu su donesene pobijane odluke, Ustavni sud ukazuje kako se ne može baviti tim pitanjem, tj. ono i nije predmet ove apelacije. S druge strane, Ustavni sud podsjeća na odredbe članka 270. stavak 5. Porodičnog zakona kojima je propisano kako imovina koju su bračni supružnici stekli tijekom bračne zajednice, kao i prihodi iz te imovine, čine zajedničku imovinu. Također, Ustavni sud podsjeća kako je odredbama članka 272. stavak 1. navedenoga Zakona propisano da svakome od bračnih supružnika pripada po jedna polovica zajedničke imovine. U svezi s tim, Ustavni sud ukazuje da su apelantica i tuženi bili zajednički nositelji stanarskoga prava na predmetnome stanu sve dok tuženi nije otkupio taj stan. Međutim, Ustavni sud smatra da činjenica da je tuženi otkupio predmetni stan nikako ne znači da apelantica time gubi pravo da u sudskom postupku traži da se utvrdi da predmetni stan predstavlja zajedničku imovinu, te da joj pripada jedna polovica te imovine u smislu odredaba članka 272. stavak 1. Porodičnog zakona. Štoviše, Ustavni sud ne nalazi da bi otkup stana predstavljao prepreku za pokretanje postupka diobe zajedničke imovine bračnih supružnika čak i slučaju da je jedan bračni supružnik dao suglasnost drugom za otkup stana. Naime, Ustavni sud naglašava da su imovinski odnosi bračnih supružnika regulirani relevantnim odredbama Porodičnog zakona koji je *lex specialis* u odnosu na sve druge propise kojima su regulirane određene situacije između bračnih supružnika, kao što je npr. otkup stana na kojemu su zajednički nositelji stanarskog prava (članak 10. Zakona o privatizaciji državnih stanova). Pri tome Ustavni sud ima u vidu da je iz činjeničnog utvrđenja redovitih sudova neprijeporno da se apelantica i tuženi nisu, u smislu odredbe članka 20. Zakona o stambenim

odnosima, sporazumjeli tko će od njih ostati nositeljem stanarskoga prava na predmetnome stanu nakon rastave braka, a ova okolnost, prema mišljenju Ustavnog suda, nije bez značaja za rješavanje konkretne pravne situacije. Ovo osobito imajući u vidu da navedenom odredbom nije propisan rok u kojemu su se apelantica i tuženi eventualno morali obratiti sudu za utvrđivanje tko je od njih nositelj stanarskog prava, pa se i navodi Vrhovnog suda (u smislu da apelantica u razdoblju od 11 godina nije koristila predmetni stan, niti je bilo kojom pravnom radnjom zatražila ostvarenje prava na tom stanu) također, s aspekta primjene materijalnog prava, pokazuju proizvoljnim.

39. Na temelju izloženoga, Ustavni sud smatra kako je Vrhovni sud, zaključujući da je apelantici prestalo stanarsko pravo u smislu odredaba članka 16. stavak 2. Zakona o prestanku primjene, očevidno proizvoljno primijenio relevantne odredbe Zakona o prestanku primjene. Također, Ustavni sud smatra kako je Vrhovni sud, pri donošenju svoje odluke, propustio uzeti u obzir relevantne odredbe Porodičnog zakona (kojima su regulirani imovinski odnosi između bračnih supružnika) kao i odredbe Zakona o stambenim odnosima (koje reguliraju određivanje nositelja stanarskog prava nakon rastave braka). Stoga, Ustavni sud smatra kako je pobijanom odlukom Vrhovnog suda povrijeđeno apelantičino pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Ostali navodi

40. S obzirom na zaključak glede povrede članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud smatra kako nije potrebno posebice razmatrati navodne povrede članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

VIII. Zaključak

41. Ustavni sud zaključuje kako postoji povreda prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije kada sud, pri donošenju svoje odluke, očevidno arbitrarno primijeni materijalno pravo.

42. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

43. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Prof. dr. Miodrag Simović